

АНОТАЦИЯ

(по чл. 65 на ПРАСПУ, включително самооценка на приносите)
на публикациите на гл. ас. д-р Гинка Александрова Бакърджиева,
представени за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“
по област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
профессионален направление 2.1. Филология (славянски езици – съвременен чешки език),
обявен в Държавен вестник, бр. 57 от 26.06.2020 г.

Областите на научната квалификация и на професионалния ми интерес са: съпоставително езикознание (морфология, словообразуване, лексикология, стилистика), анализ на дискурса, славянска ономастика (функционален, лингвокултурологичен, социолингвистичен аспект), теория и практика на превода, чуждоезиково обучение.

В обявения конкурс участвам с 2 монографии: едната е основно преработено и актуализирано издание на дисертационния ми труд, втората е хабилитационен труд, обсъден на разширено катедрено заседание на 17.09.2019 г. Участвам също с 18 статии и доклади, публикувани в научни списания и сборници след защитата на дисертацията ми, т.е. не повтарят включените в процедурата за присъждането на научната и образователна степен „доктор“. Акцентите и приносите ще бъдат очертани с оглед на основната проблематика, разглеждана в публикациите ми, които представям за настоящата процедура.

Освен научната продукция, с която участвам в конкурса, имам публикувани статии (общо 42) от областта на литературознанието (чешки модернизъм), на текстовата лингвистика, прагматиката, интеркультурната комуникация и др. Съавтор съм на първия български мултимедиен учебник и на ръководството към него, които се използват у нас и в чужбина при обучението по български език, изучаван като чужд език в практически курсове или индивидуално.

I. ХАБИЛИТАЦИОНЕН ТРУД – МОНОГРАФИЯ

Бакърджиева, Гинка. **Особености на проприалната номинация.** Пловдив:
Летера, 2020, 260 с. ISBN 978-619-179-110-1

Целта на монографията е да се очертаят особеностите на проприалната номинация, схващана като процес и като резултат от езиковата дейност съгласно концепцията за функционалната ономасиология. Основополагащи в това отношение са теоретичните постановки на Пражкия лингвистичен кръжок, по-конкретно на В. Матезиус (1929/1982, 1936), които впоследствие се доразвиват в различните дялове на славянското езикознание, вкл. и в ономастиката.

Във фокуса на изследването е динамиката между апелативната и проприалната сфера в резултат на активно противящите процеси *проприализация, трансонимизация и апелативизация*. Универсалният им характер създава възможност за синхронно съпоставително изследване, което в разработката се провежда предимно върху езиков материал от български и чешки и с оглед на три типа онимични обекти, разграничени в проприалната

таксономия по признаките *лице, място, предмет*, а именно – *антропоними, топоними, хрематоними*.

В **първа глава** от монографията са представени основните теоретични постановки, имащи отношение към очертаната проблематика. Като базисен се приема постулатът на функционалната ономастика (Суперанская 1973/2009, Бланар 1996, Шрамек 1999), съгласно който „да бъде собствено име“ е функция на проприалната единица. Своебразието на проприите е предопределено от социалните и комуникативните потребности даден обект от действителността да бъде назован единично, т.е. да бъде индивидуализиран, идентифициран и диференциран сред множество сродни обекти (Подолская 1998, Кналова 2017а). Разглеждани от тази позиция, собствените имена са типичен пример за действието на принципа на функционалната сепарация в езика (Долник 1998, Олощъя 2011).

В сложно йерархизираната проприална система собственото име винаги функционира и като елемент от съответния онимичен клас. Преимущество на приетата в изследването обща онимична класификация (ОСТСО 1973, Шрамек 1999, Плескалова 2017ж) е, че въз основа на единен критерий – понятието *онимичен обект* – е представено многообразието и вътрешното членение на проприалната сфера чрез противопоставянето ѝ на апелативите. Безспорни са предимствата ѝ и в методологичен аспект, тъй като позволява не само да се разграничват видовете собствени имена, но и да се изясни спецификата на проприалните номинативни процеси, преминаването на собствени имена от един онимичен клас в друг, включването на различните видове проприи в процеса на комуникация и т.н.

Приетите теоретични постановки на функционалната ономастика и съчетаването им с други теоретико-методологични подходи и аспекти (ономасиологично-семасиологичен, лингвокултурологичен, квантитативен, описателно-граматичен и др.) дават възможност да бъдат разгледани фундаментални проблеми, засягащи взаимозависимостите между форма, семантика, граматични категории и функции на проприалната единица, да се осмислят онимичните номинации по линията *система – норма – узус*, като се отчита динамиката между апелативната и проприалната сфера, а оттам и в лексикона като цяло.

Във **втора глава** вниманието се насочва към протичането и резултатите от номинативните процеси *проприализация, трансонимизация* и *апелативизация*. Във всяка от обособените части се разглежда определен сегмент от очертаната проблематика, като се анализира конкретен ономастичен материал, експертизиран от речници, енциклопедии, корпуси, специализирана и художествена литература, интернет сайтове и форуми:

1. Процесите **проприализация** и **трансонимизация** се разглеждат с оглед на именуването на нови топографски обекти. Анализът на ономастичния материал се базира върху количествени данни, извлечени от топонимичния корпус „Справочник на българските географски имена в Антарктика“ (юни 2018).

2. Причините, механизмите и лексикално-семантичните трансформации при **апелативизацията на антропонимите и топонимите** се изясняват и от лингвокултурологичен аспект (Гърдев 2009). Описанието и съпоставката на езиковия материал от български и чешки се провежда въз основа на тематичните групи: *човек, бит, природа* и техните подразделения (Легурска 2008).

3. Отделно се разглеждат **прагматонимите** – сравнително най-слабо проучената, макар и най-динамично развиваща се хрематонимична група, чийто статус (апелативен или проприален) е дискусионен. Като изхождаме от комплексния критерий на В. Бланар (1996) и от позицията на М. Майтан (2012), приемаме, че под понятието *прагматоним* следва да се разбира собствено име на търговска марка, на тип, на модел продукт. Поради широкия спектър от промишлени отрасли, стоки и услуги в условията на индустриалното общество и на свободния пазар се провежда съндажно изследване на номинативните техники, прилагани при две продуктови категории – *хляб* и *вино*. Проследяват се не само словообразувателните особености на номинативните единици, но и техният асоциативен потенциал, откряват се факторите и тенденциите при именуването на продуктите. Специално внимание е обърнато и на *търговските марки* от позициите на неологията.

4. Проследяват се промените в семантиката и функциите на собствените имена при интегрирането им в т. нар. аномални поликомпонентни единици – фраземи и идиоми (Филипец, Чермак 1985; Чермак 2010). Предмет на съпоставителния анализ са единиците, в чийто състав участват проприи, възприемани като национално присъщи за българската и съответно за чешката ономастична система. С оглед на процесите апелативизация и проприализация се прилага типологията на **фразеологизмите с компонент собствено име**, разработена от В. М. Мокиенко (1980).

5. Очертава се проблематиката, свързана с **транслатологичните подходи и начини за предаване на проприалните единици** от/на български и чешки език, като се набелязват по-специфичните случаи, които биха могли да подведат или затруднят преводача. От позициите на литературната ономастика се анализира онимията в произведения на Ю. Зейер и на Л. Фукс, като се откряват факторите за избор на преводно съответствие и функциите на собственото име като съществен елемент в структурата на художествената творба.

6. Обсъждат се възможностите за приложение на ономастичната теория за ефективно използване на **собствените имена в обучението по български език** – било то като роден, или като чужд. Изтъква се потенциалът на различните видове проприи като източник на екстравингвистични познания и като инструмент за придобиване и развиване на езиково-комуникативните умения.

Приетата теоретико-приложна рамка, проведените наблюдения и синхронен съпоставителен анализ върху конкретен ономастичен материал (предимно от български и чешки език) дават основания за извеждането на заключения, които могат да се смятат за приноси на настоящата разработка.

• Доказва се твърдението, че възникването на проприалните единици е прагматично обусловено от специфични номинативни и комуникативни нужди за индивидуализация, идентификация и диференциация на обекти и явления от действителността.

• Взаимодействието между апелативната и проприалната лексика се проявява и във функционално, и в системно-структурно отношение в резултат на тенденциите *интеграция* и *поляризация* (Бланар 1996, Шрамек 1999). Интеграцията е обусловена от генетичните и категориалните зависимости между лексикалните единици, поляризацията е причина за обособяването на собствените имена в специфична парасистема.

• Онимичните класове са обвързани по различен начин с екстраглавистичната действителност, с онимичните обекти, които именуват. Поради това при образуването (избора) на конкретно собствено име влияе сложен комплекс от лингвистични и екстраглавистични фактори, като посъществените от тях са: 1) словообразувателните възможности на езика (начини, средства, източници на номинация); 2) мотивиращият признак, заложен в структурата на названието; 3) видът онимичен обект; 4) нормите (езикови и административни), имащи отношение към съответната онимична субсистема, 5) обществената ситуация като цяло.

• В различните сфери на комуникация и с оглед на релевантните фактори за съответния комуникативен контекст (дискурс) собствените имена изпълняват и редица други функции, напр. хонорифицираща – при именуването на нови топонимични обекти; емоционално-оценъчна – при неофициалните антроними; асоциативна и персвизивна – при прагматонимите; характеризираща и естетическа – в структурата на художествената творба и т.н.

• В съответствие с динамичните промени, засягащи всички сфери на обществения живот, намират потвърждение и други наблюдения – за интернационализацията и интелектуализацията като основни тенденции в словообразуването и лексиката в славянските езици (Гутшмит 1998). Едновременно с това известен баланс (Мартинцова 2003) внасят номинациите, обусловени от социокултурните стереотипи, от предпочтенията към реалии, вкл. и собствени имена, възприемани като национално присъщи за даден език.

Освен направените изводи в съответните части на монографията се наблюдават и други насоки за бъдещи проучвания, които считаме за перспективни по отношение на развитието на българската ономастика и съпоставителните изследвания.

Надяваме се, че настоящата книга ще представлява интерес за езиковеди, литератори, преводачи, педагоги, както и че ще намери приложение в лекционни курсове и семинари по ономастика, интеркултурна комуникация и превод, методика на (чуждо)езиковото обучение.

II. Публикации, в които са разгледани отделни аспекти на изследваната проблематика в хабилитационния труд

1. Процесите апелативизация, проприализация, трансонимизация

1.1. Бакърджиева, Г. Апелативизирани антроними в българския и чешкия език – В: *Проблеми на балканското и славянското езикознание*. Международна научна конференция. ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 14–15 ноември 2008. Отг. ред. И. Харалампиев. Велико Търново: Фабер, 2010, с. 460–471. ISBN 978-954-400-266-4.

Процесът, при който собственото име губи своята проприална функция и преминава в класа на съществителните нарицателни имена, се означава като апелативизация. Основните механизми, подсигуряващи този преход, са метафората и метонимиията, а основните източници – антронимите (*юда/jidáš, меценат/ tescenář*), топонимите (*дамаска/ damašek*) и хрематонимите (*ксерокс/ xerox*). В специализираната терминология апелативизираните имена се въвеждат целенасочено и имат характер на интернационализми с номинативна функция (*ом/ ohm, ват/ watt*). В съпоставителен план особен интерес представляват стилистично маркираните апелативизирани имена (от домашен или от чужд

произход), възникнали спонтанно и наложени от узуса (*байганъо, гаврош, janek, grázl*).

- 1.2. Бакърджиева, Г. Образуване на съществителни нарицателни имена от топоними.** – В: *Истина, мистификация, лъжа в славянските езици, литератури и култури*. Доклади от Десетите национални славистични четения. София, 22–24 април 2010. Съст. Н. Иванова и др. София: Лектутра, 2011, с. 106–113. ISBN 978-954-92732-1-2.

Във фокуса на изследването са апелативизираните топоними в българския език, като са потърсени съответствия и в други езици (чешки, руски, английски). Набелязани са и някои от най-характерните случаи при деривацията на съществителните нарицателни имена от съществителни собствени имена посредством словообразувателни форманти. Представената тематична класификация на експерименталния материал дава възможност да се проследят механизмите и словообразувателните модели, подсигуряващи прехода на собственото име в нарицателно, сходствата и различията в съпоставяните езици, както и пътищата на проникването на топонима като чужда реалия, нейното усвояване и функциониране в дадена езикова система.

- 1.3. Бакърджиева, Г. Апелативизация на търговската марка – рискът на известността.** – *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилendarsки“*. Филология, т. 47, кн. 1, сб. Б, 2009. Отг. ред. Ж. Чолакова. Пловдив: УИ „П. Хилendarsки“, 2009, с. 197–211. ISSN 0861-0029.

При определени условия търговското название на даден продукт престава да бъде възприемано от потребителите като търговска марка, т. е. не се асоциира с конкретния производител, губи своята отличителност и се превръща в родово название на цяла продуктова категория. Подобен преход е възможен, например, в резултат на придобита широка популярност, в условията на чувствителен (макар и временен) пазарен монопол на марката в съответната продуктова категория (*аспирин, ксерокс*). Често се апелативизират и търговските названия на първите инновационни продукти (*термос, целофан, акваланг*). Значителна роля в този процес играе и стремежът към езикова икономия, тъй като чрез употребата на тези названия се избегват описателните словосъчетания от типа: ‘течен миещ препарат’ вместо *веро*, ‘ударно-пробивна машина’ вместо *хилти* и др. под.

- 1.4. Бакърджиева, Г. Търговската марка – правни норми и речева употреба (върху материал от български език).** – In: *Specyfika leksyki i slowotwórstwa języków słowiańskich na przełomie XX i XXI wieku. Prace slawistyczne* 136. Red. Z. Rudnik-Karwatowa. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2012, s. 9–33. ISBN 978-83-89191-18-2.

В изследването се анализират някои от най-популярните названия на търговските марки, които през последните двайсетина година са станали родови означения за дадена категория продукти и услуги. Езиковият материал е експериментален от три речника на новите думи в българския език (1999, 2001, 2010) и интернет източници. Наблюденията са ориентирани в следните основни насоки: търговската марка като обект на интелектуална собственост (правна рамка и регистрация); техники за разработване на марковите имена (метафора, метонимия, контаминация); апелативизация на търговската марка и противодействие от страна на притежателите ѝ; адаптация и интеграция на

названието в системата на българския език. Заключенията относно разглежданата група неологизми потвърждават тенденцията към интернационализация на лексиката и към езикова икономия, свидетелстват и за динамичните процеси в речниковия състав вследствие на промените в публичното и в личното пространство.

- 1.5. Бакърджиева, Г. Фразеологизми със собствени имена в българския и чешкия език.** – *Език и литература*, 2015, кн. 1–2, с. 209–219. ISSN 0324-1270 (print), ISSN 2535-1036 (online)

Предмет на изследване са фразеологизмите, в чийто компонентен състав участват проприи, възприемани като национално присъщи за българската и съответно за чешката ономастична система. Проследяват се промените в статуса на собственото име при интегрирането му във фразеологизма. С оглед на процесите апелативизация – проприализация езиковият материал се разпределя в следните групи: фразеологизми с прецедентни имена (*dopadnout jak sedláci* и *Chlumce, загазил като Марко на Косово поле*); фразеологизми с апелативизирани имена (*mit filipa, длъжен съм на Михаля*); фразеологични каламбури със собствени имена (*dát si Lehára; Койчо от Койнаре*).

2. Прагматонимия

- 2.1. Бакърджиева, Г. Статус на прагматонимите в езиковата система.** – *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.* Филология, т. 55, кн. 1, сб. А, 2017. Отг. ред. Ж. Чолакова. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“, 2017, с. 78–89. ISSN 0861-0029.

Във фокуса на изследването са прагматонимите, които в ономастичните класификации обикновено са отнасяни към хрематонимите – собствени имена на онимични обекти, възникнали в резултат на социалната (икономическа, политическа, културна) дейност на человека. Целта ни е да набележим спецификата на наименованията на сериозно произвежданите продукти и да очертаем техния статус, колебаещ се по оста единичност – множественост, resp. проприи – апелативи.

- 2.2. Бакърджиева, Г. Послания върху бутилка, или за имената на българските вина.** – В: *Научни перспективи на съвременната българистика*. Т. 2. Материалы от международната конференция по случай 60 години от основаването на специалност „Българска филология“ в университета „Лоранд Йотвьош“. Отг. ред. И. Лукач. Будапеща: Робинко ООД, 2015, с. 392–400. ISBN 978-963-12-4115-0

Наблюденията в настоящата статия се съсредоточават върху конотативно-ассоциативния потенциал на търговските имена на българските вина. Целта е да се потърси отговор на въпроса какво могат да ни кажат те, ако се опитаме да ги четем като текстове, за съвременната култура и общество. Очертаната проблематика насочва към едно все още слабо проучено изследователско поле, което е на границата между маркетология, лингвистика и културология.

- 2.3. Бакърджиева, Г. Търговските наименования на хляба.** – В: *Стереотипът в славянските езици, литератури, култури*. Сборник с доклади от Четиридесетите международни славистични четения. София, 26–28 април 2018. Том 1. Езикознание. Отг. ред. Цв. Аврамова. София: УИ „Св.

Климент Охридски“, 2019, с. 287–296. ISBN 978-954-07-4883-2; ISBN 978-954-07-4895-5 (pdf).

В изследването се разглеждат номинативните техники, прилагани от българските хлебопроизводители за идентификацията и диференциацията на видовете хляб в условията на конкурентна пазарна среда. Във връзка с това се наблюдават различните схващания за термина *прагматоним*. Въз основа на анализирания езиков материал се очертават основните тенденции при именуването на търговските продукти, което до голяма степен е обвързано с традициите, културата и съвременните потребности на обществото.

3. Проблеми при превода на собствените имена

3.1. Бакърджиева, Г. Предаване на собствените имена в легендите на Юлиус Зейер. – В: *Славяните и Европа*. Съст. М. Младенова, Е. Дараданова. София: Херон Прес, 2007, с. 141–146. ISBN 978-954-580-236-2.

В изследването се търси отговор на два насочващи въпроса: как е използван функционалният потенциал на собствените имена от автора и как е подходил преводачът, за да го съхраня. При анализа са откроени онези онимични функции, които имат отношение към разглежданите текстове на Ю. Зейер от позициите на транслатологията. Отправна точка за наблюденията са факторите, предопределили избора на съответствие в стремежа да бъде разбираем и възприет адекватно преведеният текст. С оглед на тях се очертават по-специфичните случаи в легендите на Ю. Зейер при съпоставката *оригинал – превод*.

3.2. Бакърджиева, Г. „Крематорът“ на Ладислав Фукс – специфика на собствените имена и проблеми на превода. – В: *Мултикултурализъм и многоезичие*. Сборник с доклади от Тринадесетите международни славистични четения. София, 21–23 април 2016. Том I. Лингвистика. Съст. М. Стефанов и др. Велико Търново: Фабер, 2017, с. 593–603. ISBN 978-619-00-0646-6.

Във фокуса на изследването са функциите на антропонимите в новелата „Крематорът“ (1967) на Л. Фукс, анализирани от позициите на литературната ономастика. Изхожда се от наблюдението, че собствените имена изграждат своеобразна ономастична система, която е органично свързана със структурата на творбата, и са характерно средство на стила. В тази връзка се коментират затрудненията и преводаческите решения в българския прочит на новелата.

4. Лингводидактични аспекти на ономастиката

4.1. Bakárdžieva, G. Využití vlastních jmen ve výuce cizího jazyka. – In: *Propria a apelativa – aktuální otázky. Proper Names and Common Nouns – Current Issues*. Janovec, L. (ed.). Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019, s. 131–142. ISBN 978-80-7603-007-7.

Приложение на собствените имена в чуждоезиковото обучение

Въпросите, свързани с приложението на ономастичната теория и ефективното използване на собствените имена в обучението по български език, са разглеждани твърде перipherно в българската дидактична литература и не са били предмет на задълбочени дискусии. Целта на изследването е да очертае ролята на собствените имена като източник на екстралингвистични познания и

като инструмент за придобиване на езиково-комуникативни умения в чуждоезиковото обучение. Авторката изхожда от дистрибуцията на проприите, тяхната класификация и функции, като наред с това набелязва факторите, които влияят върху избора им при изготвянето на учебници по български език за чужденци.

III. ПУБЛИКУВАНА КНИГА НА БАЗАТА НА ЗАЩИТЕН ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Бакърджиева, Гинка. **Вариативност на диалогичния дискурс**. Пловдив: Летера, 2019, 176 с. ISBN 978-619-179-105-7.

Монографията изследва същността, спецификата и опитите за типология на *дискурса* с оглед на неговия процесуален и динамичен характер. Очертаната проблематика се изяснява чрез систематизацията на параметрите (лингвистични и екстраварийтивистични) и извеждането на закономерни съответствия между показателите, отчитащи варирането на дискурса по признака *диалогичност*. В този аспект се разглеждат и езиковите явления *елиптичност*, *имплицитност*, *икономия* и *редундантност*. Анализът се основава на съвременните теории за комуникацията, на представените емпирични наблюдения и количествени лингвистични данни. Теоретичният модел е тестван върху материал от български, чешки и руски език, но би могъл да послужи за съпоставителни изследвания и с други езици. Установените критерии за интерпретация на дискурса пораждат практически правила, подпомагащи дейността както на лингвиста изследовател и на преводача практик, така и на преподавателя по роден и по чужд език.

IV. ПУБЛИКАЦИИ, КОИТО НЕ СА СВЪРЗАНИ С ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА И НА ХАБИЛИТАЦИОННИЯ ТРУД

Представените статии най-общо могат да бъдат отнесени към интердисциплинарното поле на приложната лингвистика, по-конкретно към областите лингводидактика и транслатология. Засягат въпроси, свързани с обучението по български и по чешки език, изучавани като чужди езици. В част от публикациите (вж. 1 – 3) се обсъждат съвременните методи на преподаване, изготвянето на учебници, както и организацията на учебния процес. В други (вж. 4 – 7) се разглеждат специфични езикови явления, които биха могли да породят недоразумения в общуването и затруднения при превод.

1. Бакърджиева, Г. (съавт. Л. Грозданова). **Мултимедийното обучение по български език за чужденци**. – In: *Výuka jihoslovanských jazyků v dnešní Evropě*. Eds. E. Krejčová, P. Krejčí, M. Przybylski. Brno: Porta Balkanica, 2011, s. 50–59. ISBN 9788090484627.

В реферата са представени основните методически принципи, структурата, възможностите и предимствата на учебната система „Български език за чужденци“. Това е първата по рода си интерактивна мултимедийна система за изучаване на български език като чужд, която отговаря на съвременните дидактични изисквания както по форма, така и по съдържание. Продуктът може да се използва както за индивидуално, така и за групово обучение. Освен на български той е разработен в пет езикови версии: английски, немски, нидерландски, френски и чешки.

2. Bakardžieva, G. **Když se řekne bohemista...** – In: *Sborník Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka* (AUČCJ). Vacula, R. (ed.). Praha: Filip Tomáš – Akropolis, 2013, s. 123–131. ISBN 978-80-7470-053-8.

Когато се каже бохемист...

Направен е обзор на състоянието на бохемистиката като част от славистиката в три български университета – в София, Пловдив и Благоевград. Прегледът отразява ситуацията към 2013 г. и би могъл да послужи при съпоставка с актуалното състояние. Вниманието се фокусира предимно върху обучението по чешки език като чужд: описват се затрудненията, които срещат българите при изучаването на чешки език, анализират се учебните планове, посочват се основните учебници и учебни помагала. Набелязват се дейностите, в които се включват студентите по време на следването, както и възможностите за професионална реализация с оглед на новите реалности. Макар че развитието на университетската славистика бе силно засегнато от обществено-политическите промени, бохемистиката в България продължава да се възприема като престижна и желана специалност. Аргументите в подкрепа на подобна констатация не се изчерпват с традиционните културни връзки, но имат и прагматични измерения.

3. Бакърджиева, Г. **Учебният превод – предизвикателства без край.** – *Opera Slavica* (Slavistické rozhledy). Jazykovědný sešit XXIII, č. 4, 2013, s. 83–91. ISSN 1211-7676 (print), ISSN 2336-4459 (online).

В статията се преосмисля мястото и ролята на превода като едно от средствата за оптимизация на чуждоезиковото обучение. Във връзка с това се прокарва разграничението между професионална преводаческа компетенция и компетенции, развивани посредством учебния превод. Отправна точка на разсъжденията са компетенциите (лингвистична, социолингвистична, прагматична) и дейностите (рецептивна, продуктивна, интерактивна, медиаторна), очертани в Общата европейска езикова рамка. На тази база се набелязват предимствата и възможностите за приложение на превода в цялостния учебен процес.

4. Бакърджиева, Г. **Тавтологични биноми в българския и чешкия език.** – *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.* Филология, т. 44, кн. 1, сб. А, 2006. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“, 2006, с. 238–248. ISSN 0861-0029.

Целта на изследването е да се представят в съпоставителен план основните структурно-семантични модели при биномите в българския и чешкия език. Формализацията се провежда с оглед на по-широкото схващане за ключовото понятие: под *бином* се разбира неизреченско единство, включващо две еднородни пълнозначни думи, свързани съчинително или с помощта на предлози. Системността в схемите на построение обаче не отменя тяхното разнообразие, поради което се разглеждат само случаите, при които е налице повторение на основния компонент (*рамо до рамо, от уста на уста, само и само, едва-едва // bok po boku, od úst k ústům, jen a jen, tak tak*), и в посока на фразеологизацията на израза.

5. Bakardžieva, G. **O pastech a pastičkách deminutiv.** – *Bohemistyka*, nr. 3, 2007, s. 207–219. ISSN 1642-9893.

За капаните и капанчетата на деминутивите

Деминутивите са специфичен лексикално-словообразувателен клас, който е присъщ за всички славянски езици. Независимо че техните словообразувателни и стилистични особености са добре проучени в рамките на даден език, описането им рядко се провежда в компаративен аспект. Изхождайки от установените общи характеристики на умалителността, в настоящото изследване се извършва съпоставка върху чешки и български езиков материал и се набелязват по-специфичните случаи, които биха подпомогнали чуждоезиковото обучение и превода. Обръща се внимание на разнообразието от форманти, чрез които се модифицира значението; на дериватите, образувани чрез деминутивен суфикс, но загубили значението умалителност; на полисемията и включването на деминутиви във фразеологизми; на вътрешноезиковата и междуезиковата омонимия.

6. Бакърджиева, Г. **Шифърът в художествен текст – една от играчките на преводача.** – *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилendarsки“*. Филология, т. 46, кн. 1, сб. А, 2008. Отг. ред. Ж. Чолакова. Пловдив: УИ „П. Хилendarsки“, 2008, с. 675–683. ISSN 0861-0029.

Основното предназначение на шифрите като системи от условни знаци е защитата на информацията от неразрешен достъп. В художествен текст обаче криптограмите придобиват други функции: *активираща* (привличат читателя към разгадаването им), *драматизираща* (засилват напрежението), *комична* (наивно шифриране, изопачено дешифриране) и т. н. Очевидно е, че при превод шифърът не бива да се пренася механично, а още по-малко да бъде игнориран, тъй като е неразделна част от художествената творба. А работата на преводача е многократно усложнена – адекватното предаване на шифъра предполага не само разгадаване на този своеобразен код в кода, но и съобразяване с неговата специфика и степен на разбираемост.

7. Бакърджиева, Г. **Енантиосемията като пресечна точка на противоречия.** – In: *Výuka jihoslovanských jazyků a literatur v dnešní Evropě*. Eds. P. Krejčí, E. Krejčová a kol. Brno: Jan Sojnek – Galium, 2015, s. 77–88. ISBN 978-80-905336-6-0.

В изследването се представят някои от най-характерните случаи, при които една и съща езикова единица е способна да реализира противоположни значения. Набелязват се различните аспекти и затрудненията при изясняването на същността и обхвата на явлението, вкл. и на терминологичното му значение. Очертаната проблематика има отношение към процеса на чуждоезиковото обучение и превода, поради което се разглеждат проявите както на вътрешноезикова енантиосемия (върху материал от български език), така и на междуезикова енантиосемия (с оглед на славянските езици).

Изготвила:

(гл. ас. д-р Гинка Бакърджиева)